

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

10. Овчаренко Н. А. Основи вокальної методики: Науково-методичний посібник. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2006. 116 с.

11. Юцевич Ю.С. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу: навч.-метод. посібник для викладачів, студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу. Київ: ІЗМН, 1998. 160 с.

REFERENCES

1. Antoniuk, V.H. (2000). Postanovka holosu: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchikh navch. zakladiv [Voice Acting: A Study Guide for University Students]. Kyiv, 68 p. [in Ukrainian].

2. Ashytok, N.I. (2017). Kulturolohichni ta aksiolohichni pidkhody do formuvannia maibutnoho pedahoha [Cultural and axiological approaches to the formation of the future teacher]. *Youth & market*. No. 9 (152). pp. 19–23. [in Ukrainian].

3. Brylina, V.L. & Stavinska, L.M. (2013). Vokalna prof. pidhotovka vchytelia muzyky: metodychni posibnyk [Vocal professional training of a music teacher: a methodological manual]. Vinnytsia, 96 p. [in Ukrainian].

4. Holubiev, P.V. (1983). Porady molodym pedahoham-vokalistam [Advice to young teachers-vocalists]. Kyiv, 62 p. [in Ukrainian].

5. Drozhzhina, N. (2019). Vokalne mystetstvo estrady: istoriia, teoriia, praktyka: pidruchnyk [Vocal art of pop music: history, theory, practice: textbook]. Kharkiv, 336 p. [in Ukrainian].

6. Kontsepsiia NUSh (2022). [The concept of NUS]. Available at: <https://odo.com.ua/blog/sovety-pokupatelyam/no-va-ukrayinska-shkola-vse-pro-nush-u-2022-rotsi/> [in Ukrainian].

7. Moisieieva, M.A. (1998). Spilna muzychno-vykonav

ska diialnist yak zasib formuvannia profesiinykh yakosti uchytelia muzyky (na materialy kontsertmeisterskoho klasu). [Joint musical-performing activity as a means of forming professional qualities of music teachers (based on materials of the concertmaster class)]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 248 p. [in Ukrainian].

8. Moliako, V. (2023). Osnovni problemy psykholohii tvorchosti (retrospektyvnyi ta perspektyvnyi aspekt). *Psykholohichni problemy tvorchosti* [Basic problems of psychology of creativity (retrospective and prospective aspects)]. *Psychological problems of creativity. Proceedings of the Conference III – Mizhnarodnoi naukovoï psykholohichnoi konferentsii* / (Ed.). V.O. Moliako. Kyiv, pp. 7–17. [in Ukrainian].

9. Mozhaikina, N.S. (2016). Metodyka vykladannia vokalu. *Khrestomatiia: navchalnyi posibnyk*. [Methodology of vocal teaching. *Khrestomathy: a teaching tool*]. Kyiv, 47 p. [in Ukrainian].

10. Ovcharenko, N.A. (2006). Osnovy vokalnoi metodyky: Naukovo-metodychni posibnyk. [Fundamentals of vocal methodology: Scientific-methodological potential]. Kyiv, 116 p. [in Ukrainian].

11. Yutsevych, Y. (1998). Teoriia i metodyka formuvannia ta rozvytku spivatskoho holosu: navch.-metod. Posibnyk dlia vykladachiv, studentiv mystetskykh navchalnykh zakladiv, uchyteliv shkil riznogo typu [Theory and methodology of forming and developing the singing voice: advanced methods]. Kyiv, 160 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 03.12.2025

Прийнято до друку: 23.01.2026

Опубліковано: 26.02.2026

УДК 378.011.3-051:62

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.351453>

Микола Корець, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри професійної освіти

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5552-7481>

Світлана Іщенко, доктор філософії, доцент,
доцент кафедри професійної освіти

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5791-803X>

Сергій Кравченко, аспірант

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7139-4494>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглянуто проблему формування культури енергозбереження у майбутніх педагогів професійного навчання в умовах сучасних викликів енергетичної безпеки України та євроінтеграційних вимог. На основі аналізу наукових джерел обґрунтовано необхідність системного підходу до інтеграції енергозберігаючої тематики у фахову підготовку, визначено структуру культури енергозбереження та її ключові компоненти.

Розкрито педагогічні умови ефективного формування енергозберігаючої компетентності, зокрема міждисциплінарність, практичну спрямованість і використання сучасних технологій навчання. Представлений зміст дисципліни “Енергозберігаючі технології”, яка слугує основою для формування у студентів цілісного розуміння питань енергозбереження.

Ключові слова: культура енергозбереження; енергоефективність; енергозберігаючі технології; фахова підготовка; майбутні педагоги професійного навчання; відновлювані джерела енергії; міждисциплінарний підхід; проектна діяльність; сталий розвиток.

Літ. 5.

Mykola Korets, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Vocational Education Department,
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5552-7481>

Svitlana Ishchenko, Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor of the Vocational Education Department,
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5791-803X>

Serhii Kravchenko, Postgraduate Student,
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7139-4494>

FEATURES OF FORMING ENERGY-SAVING CULTURE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE VOCATIONAL EDUCATION TEACHERS

The article discusses the problem of forming a culture of energy conservation among future vocational education teachers, taking into account the current challenges of Ukraine's energy security, European integration processes, and global trends in sustainable development. Based on a thorough analysis of scientific sources, it has been established that a significant part of research in the field of energy efficiency is focused mainly on technical, technological, and economic aspects, while the pedagogical conditions for the formation of an energy-saving culture among future technology teachers remain insufficiently studied. A scientific gap has been identified related to the lack of a systematic approach to defining the structure of energy-saving culture, methods, means, and mechanisms for its formation in the process of professional training.

The interdisciplinary nature of energy conservation culture, which combines technical knowledge, environmental values, professional skills, and reflective behavioral attitudes, is highlighted. It is argued that the formation of such a culture is possible provided that energy-saving topics are integrated into the educational process, combining knowledge of technology, physics, chemistry, economics, occupational safety, and ecology, as well as the use of practice-oriented, project-based, and activity-based teaching methods. Emphasis is placed on the importance of developing future teachers' ability to shape energy-saving behavior in students, master modern energy-saving technologies, and be ready to implement innovative solutions in their professional activities.

The pedagogical conditions for the formation of an energy-saving culture are revealed, which include the creation of an energy-saving educational environment, the use of digital and interactive technologies, improving the energy literacy of teachers, and involving students in social and volunteer initiatives in the field of energy efficiency. The content of the academic discipline "Energy-saving technologies" is presented, which is a systemic element in the formation of energy competence, covering six modules aimed at studying renewable energy sources, energy-efficient materials, modern energy-saving technologies, energy audits, prospects for energy development, and improving energy consumption efficiency.

It is emphasized that shaping the energy conservation culture of future vocational education teachers is a long-term, multidimensional, and strategically important process that combines professional, environmental, and pedagogical training. The implementation of the outlined pedagogical conditions will contribute to improving the quality of vocational education, spreading energy-efficient practices in educational institutions, and strengthening Ukraine's energy sustainability.

Keywords: energy-saving culture; energy efficiency; energy-saving technologies; professional training; future vocational education teachers; renewable energy sources; interdisciplinary approach; project-based learning; sustainable development.

Постановка проблеми. Сучасні виклики енергетичної безпеки України, євроінтеграційні процеси та глобальні тенденції сталого розвитку актуалізують потребу в підготовці фахівців, здатних забезпечувати раціональне використання енергетичних ресурсів та впроваджувати енергоефективні рішення у професійній та освітній сферах. У цьому контексті особливої ваги набуває формування культури енергозбереження майбутніх педагогів професійного навчання, які у своїй подальшій діяльності мають здійснювати підготовку здобувачів освіти до енергоощадної поведінки, використання сучасних енергозберігаючих технологій та відповідального ставлення до ресурсів.

Попри зростання кількості наукових досліджень у сфері енергоефективності та енергозбереження, більшість із них зосереджується переважно на технічних, технологічних та економічних аспектах.

Разом з тим, питання педагогічних умов формування культури енергозбереження у майбутніх учителів технологій залишаються недостатньо опрацьованими. Невизначеними є структура цієї культури, засоби її цілеспрямованого формування у процесі фахової підготовки, інтеграція міждисциплінарних знань та практичного досвіду, а також методики, що забезпечують стійкі поведінкові зміни здобувачів освіти.

Недостатня розробленість теоретичних засад і педагогічних механізмів формування культури енергозбереження у майбутніх педагогів професійного навчання зумовлює необхідність наукового аналізу та визначення педагогічних умов, що забезпечують ефективність цього процесу у закладах вищої освіти.

Аналіз основних джерел і публікацій. Аналітичний огляд наукових джерел засвідчує, що проблема формування культури енергозбереження є

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

актуальною особливо в умовах воєнного стану та дефіциту енергоресурсів і розглядається в межах міждисциплінарних досліджень, зокрема педагогіки, психології, екологічної освіти, енергетики. Культура енергозбереження трактується як складова екологічної та професійної культури особистості, що охоплює систему цінностей, знань, мотивів і поведінкових установок, спрямованих на раціональне використання енергетичних ресурсів. Науковці підкреслюють важливість формування екологічно відповідального мислення, усвідомленого ставлення до енергоспоживання та готовності до практичної енергозберігаючої діяльності [2].

Значна кількість праць присвячена на необхідності інтеграції енергозберігаючої тематики в освітній процес, застосуванні активних, проектних і практикоорієнтованих методів навчання, що сприяють формуванню відповідної поведінки здобувачів освіти [5].

Переважно дослідження зосереджуються на технічних і технологічних аспектах енергозбереження: підвищенні енергоефективності, використанні відновлюваних джерел енергії, упровадженні енергозберігаючих технологій у виробничу та освітню сфери [3]. Енергозберігаючі технології – це комплекс методів, технічних засобів та організаційних рішень, спрямованих на раціональне використання енергетичних ресурсів, зниження втрат енергії та підвищення ефективності енергоспоживання без зниження якості продукції або послуг. Водночас у сучасних наукових працях дедалі частіше підкреслюється роль людського чинника та необхідність підготовки фахівців, здатних не лише володіти технічними знаннями, а й формувати культуру енергозбереження у здобувачів освіти [1].

Однак аналіз цих публікацій дає підстави стверджувати, що проблема формування культури енергозбереження майбутніх учителів технологій розроблена недостатньо системно. Недостатньо дослідженими залишаються питання структури культури енергозбереження майбутніх учителів технологій, педагогічних умов і методів її формування у закладах вищої освіти.

Метою статті є теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування культури енергозбереження у процесі фахової підготовки майбутніх учителів технологій.

Виклад основного матеріалу. Культура енергозбереження формується не в межах однієї дисципліни, а через інтеграцію знань із технологій, фізики, хімії, екології, основ економіки, охорони праці й безпеки життєдіяльності, тобто це є міждисциплінарною проблемою. Важливою особливістю є практична спрямованість:

- виконання проєктів з енергоефективності (енергоаудит кабінету, приміщень закладу освіти, домогосподарства);

- робота з енергоощадними матеріалами та технологіями;

- моделювання реальних виробничих і побутових ситуацій.

Це сприяє переходу знань у стійкі поведінкові навички.

Формування культури енергозбереження у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів професійного навчання є важливим складником сучасної педагогічної освіти, зумовленим викликами енергетичної безпеки України, євроінтеграційними процесами, оскільки саме вони в подальшому формують у здобувачів освіти практичні навички раціонального використання енергії та відповідальне ставлення до ресурсів.

Культура енергозбереження майбутнього педагога професійного навчання – це інтегрована якість особистості, що поєднує:

- ціннісно-мотиваційний компонент (усвідомлення значущості раціонального використання енергоресурсів, екологічна відповідальність);

- когнітивний компонент (знання з енергоефективності, відновлюваної енергетики, нормативно-правових основ енергозбереження);

- діяльнісний компонент (уміння застосовувати енергозберігаючі технології у професійній та освітній діяльності);

- рефлексивно-поведінковий компонент (звички, стиль життя, готовність бути прикладом для здобувачів освіти).

Культура енергозбереження передбачає:

- усвідомлення обмеженості природних ресурсів;

- відповідальність за екологічні наслідки енергоспоживання;

- готовність до особистісних і професійних змін.

Тобто йдеться не лише про знання, а й про світогляд майбутнього педагога.

Майбутні педагоги професійного навчання мають:

- володіти методиками навчання енергозбереженню здобувачів освіти;

- уміти формувати в них практичні навички раціонального використання енергії;

- бути прикладом енергоощадної поведінки.

Це підсилює виховну функцію педагогічної діяльності.

Особливістю є ознайомлення з відновлюваними джерелами енергії, “розумними” системами енергоспоживання, сучасними енергоефективними матеріалами й обладнанням.

Культура енергозбереження формується не ізолювано, а через:

- включення енергозберігаючої тематики у професійно-орієнтовані дисципліни (охорона праці, матеріалознавство, електротехніка, технології виробництва);

- міждисциплінарні зв'язки технічних, педагогічних та екологічних курсів;

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

- оновлення освітніх програм з урахуванням стандартів енергоефективності ЄС.

Важливою особливістю є акцент на практичному досвіді:

- виконання практичних і лабораторних робіт з аналізу енергоспоживання;
- участь у проєктах з енергоаудиту навчальних майстерень;
- використання енергозберігаючого обладнання під час виробничої практики.

В українських реаліях важливими є як енергетична безпека держави так і зменшення залежності від зовнішніх енергоресурсів. Майбутні педагоги мають не лише володіти енергоефективними технологіями, а й уміти:

- формувати енергозберігаючу поведінку в учнів закладів професійної освіти;
- застосовувати активні методи навчання (проєктне навчання, кейс-методи, проблемні ситуації);
- розробляти навчально-методичні матеріали з енергозбереження.

Формування культури енергозбереження має виховний характер і передбачає:

- розвиток екологічної свідомості та громадянської відповідальності;
- усвідомлення ролі енергозбереження у відновленні країни та зменшенні енергетичної залежності;
- формування сталих моделей поведінки у побуті й професійній діяльності.

До ключових педагогічних умов належать:

- створення енергозберігаючого освітнього середовища у ЗВО;
- використання інтерактивних і цифрових технологій навчання;
- підвищення енергетичної грамотності викладачів;
- залучення студентів до соціально значущих ініціатив і волонтерських проєктів у сфері енергоефективності

Сформована культура енергозбереження забезпечує:

- готовність майбутніх педагогів професійного навчання до реалізації принципів сталого розвитку;
- підвищення якості професійної підготовки робітничих кадрів;
- поширення енергоефективних практик у закладах професійної освіти та громаді.

Для майбутніх педагогів професійного навчання із врахуванням вищезазначених підходів нами розроблена навчальна програма для нормативного освітнього компоненту “Енергозберігаючі технології”, який є системоутвірним елементом в формуванні у них культури енергозбереження [4].

Метою цієї навчальної дисципліни є формування у студентів фізичних уявлень про нетрадиційні та відновлювальні джерела енергії та можливість їх використання в побуті та на виробництві, ознайомлення здобувачів освіти з основами енерго-

аудиту, енергоефективними заходами, енергетичним попитом, потенціалом збереження та фінансовими показниками щодо енергозбереження, а також формування базових знань з питань енергозбереження, використання енергозберігаючих технологій та ощадливого споживання енергії для вирішення різних завдань у виробничій діяльності, а також формування практичних навичок у реалізації енергозбереження.

Даний курс охоплює 6 модулів, перший з яких “*Основи енергоефективності*”, що включає нетрадиційні методи отримання електричної енергії такі, як сонячна енергія, системи теплового та електричного акумулювання для сонячної енергетики, комплексне енергопостачання в сонячній енергетиці, особливості трансформації енергетичних потоків сонячного випромінювання у фото батареях і сонячних колекторах та напрямки підвищення їх енергетичної та техніко- економічної ефективності. Цей перелік доповнюють геотермальна енергія та енергія вітру. Зокрема, геотермальні ресурси України та стан їх освоєння, особливості використання теплової енергії підземних вод, практичне застосування геотермальної енергії для тепlopостачання, застосування систем акумулювання в енергосистемах автономної вітроенергетики, автономна вітроенергетика та вітроенергетичні станції, особливості освоєння вітрової енергії в комплексних енергосистемах, енергія води, потенціали енергії малих річок по регіонах України, основні типи гідро-генераторів, що використовуються для вироблення електричної енергії.

Наступною темою є “Енергозберігаючі матеріали та конструкції”. Матеріали та конструкції, які використовуються в енергозбереженні: матеріали та конструкції для створення енергозберігаючих технік та технологій; матеріали та конструкції для утеплення будинків і споруд. Вимоги до матеріалів, конструкції. Тема “Заходи з енергоефективності” включає заходи огорожуючих конструкцій систем опалення, індивідуальних теплових пунктів, системи освітлення та вентиляції, енергоменеджмент та системи управління будівлею. Потенціал енергозбереження в освітлювальних установках, використання найбільш ефективного джерела світла. Використання світової віддачі ламп з користю та ефективністю, підтримання ефективності системи освітлення.

Наступний модуль “*Перспективи енергозбереження*”, який включає потенціал збереження в перспективі та енергоефективну реконструкцію. основні технологічні витрати електроенергії в мережах. Визначення втрат в лініях і мережах, визначення втрат електроенергії в трансформаторах, економічний режим роботи силових трансформаторів, заходи по зниженню втрат в електричних мережах, коефіцієнт потужності та його техніко-економічне значення, способи його підвищення,

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

енергозбереження при компенсації реактивної потужності у споживачів. В додаток до цього слід вивчати індивідуальні теплові пункти, конструктивні особливості, комплекс автоматичних пристроїв, внутрішньобудинкові системи теплоспоживання – опалення, гарячого водопостачання або вентиляції – до теплової мережі, а також енергозбереження при компенсації реактивної потужності у споживачів.

Заключний модуль “Стан та перспективи атомної енергетики” присвячений загальній характеристиці атомної енергетики України, ядерним реакторам та принцип їх роботи, радіаційній безпеці та впливу на навколишнє середовище, а також перспективам розвитку ядерної та термоядерної енергетики.

Висновок. Формування культури енергозбереження у майбутніх педагогів професійного навчання є багатовимірним і безперервним процесом, що поєднує фахову та педагогічну підготовку і має стратегічне значення для розвитку освіти та енергетичної стійкості України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відновлювані джерела енергії / За заг. ред. С.О. Кудрі. Київ: Інститут відновлюваної енергетики НАНУ, 2020. 392 с. URL: https://www.ive.org.ua/wp-content/uploads/Monografia_final_21.12.2020.pdf
2. Гуменюк Т.Б. Формування екологічної культури студентської молоді у процесі професійної підготовки. *Молодь і ринок*. 2021. № 5. С. 112–117.
3. Корець М.С. Енергозберігаючі технології: навч. підручник. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. 206 с. URL: <http://surl.li/isnei9>
4. Програма навчальної дисципліни “Енергозберігаючі технології” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми “Професійна освіта (Харчові технології)”, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 015 Професійна освіта, спеціалізації 015.37 “Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології” / М.С. Корець. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. 6 с. URL: <https://enpuir.edu.edu.ua/entities/publication/3ade77fd-452a-44a8-afcc-caba57440e1c>
5. Холодняк О. Компетентнісний підхід і здорова конкуренція – базис професійного розвитку викладацької майстерності фахівця у галузі гуманітарних і соціальних

наук. *Молодь і ринок*. № 4. 2024. С. 118–122. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.304493>

REFERENCES

1. Kudria, S.O. (2020). Vidnovliuvani dzherela enerhii [Renewable Energy Sources]. Kyiv: Institute of Renewable Energy of the National Academy of Sciences of Ukraine, 392 p. Available at: https://www.ive.org.ua/wp-content/uploads/Monografia_final_21.12.2020.pdf [in Ukrainian].
2. Humeniuk, T.B. (2021). Formuvannia ekolohichnoi kultury studentskoi molodi u protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of Environmental Culture of Student Youth in the Process of Professional Training]. *Youth & market*, No. 5, pp. 112–117. [in Ukrainian].
3. Korets, M.S. (2022). Enerhozberihaiuchi tekhnolohii: navch. pidruchnyk [Energy-Saving Technologies]. *Textbook*. Kyiv: Publishing House of the M.P. Drahomanov National Pedagogical University, 206 p. Available at: <http://surl.li/isnei9> [in Ukrainian].
4. Korets, M.S. (2025). Prohrama navchalnoi dystsypliny “Enerhozberihaiuchi tekhnolohii” pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity osvitno-profesiinoi prohramy “Profesiina osvita (Kharchovi tekhnolohii)”, haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika, spetsialnosti 015 Profesiina osvita, spetsializatsii 015.37 “Ahrame vyrobnytstvo, pererobka silskohospodarskoi produktsii ta kharchovi tekhnolohii” [Curriculum of the Academic Discipline “Energy-Saving Technologies” for the First (Bachelor’s) Level of Higher Education within the Educational and Professional Program “Vocational Education (Food Technologies)”, Field of Knowledge 01 Education/Pedagogy, Specialty 015 Vocational Education, Specialization 015.37 Agricultural Production, Processing of Agricultural Products and Food Technologies]. Kyiv: Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University, 6 p. Available at: <https://enpuir.edu.edu.ua/entities/publication/3ade77fd-452a-44a8-afcc-caba57440e1c> [in Ukrainian].
5. Kholodniak, O. (2024). Kompetentnisnyi pidkhyd i zdorova konkurentsiiia – bazys profesiinoho rozvytku vykladatskoi maistemosti fakhivtsia u haluzi humanitamykh i sotsialnykh nauk [A competent approach and healthy competition are the basis of the professional development of teaching skills of a specialist in the field of humanities and social sciences]. *Youth & market*, No. 4, pp. 118–122. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.304493> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 09.12.2025

Прийнято до друку: 23.01.2026

Опубліковано: 26.02.2026

“Багато чого не зробиш, поки не вивчишся. Але багато треба зробити, щоб навчитись”.

*Конфуцій
давньокитайський філософ*

“Свобода мислення є передумовою справжньої освіти”.

*Іммануїл Кант
німецький філософ*

